

“Kinds words can be short and easy to speak but their echoes are truly endless”- Mother Teresa

Sách Thôn Y Hoàng Đồi chàng Cỗ Bồn có ghi vắn tắt về Hội chàng như sau: “Đây là chàng bôn chĩa chàng i t t mi chàng, m chàng môi, l i không x chàng. Khi h t l o thì m t la mỳ lét, ngó tr c ngó sau v i nhi u tà ý; xì xào to nh vào tai ng i nghe. Khi d i trá t i cao đ thì tim đ p nhanh, h i th r n ràng, c p m t lảo liên gian d i. D i ri t thành kinh niên, b t tr . Tr chàng Lão Danh Y đ ngh ph chàng thu c “Á Kh u Li t D chàng Hoàn” ho c “đ y d i mĩ thành điền cho r i”.

Con ng i đang s chàng vào th i đ i v i k thu t truy n thông nhanh và m nh nh chàng s giao t gi a ng i v i ng i có v ít ph n tình c m. Bì k ch xã h i d chàng nh khuy n khích nh chàng l i nói làm t n th chàng ng i khác. Trên di n đàn công lu n, nh chàng m u chuy n tào lao không có xu t x đ c nhi u ng i đ ý. Đ n n i m t c u Giám Đ c Báo chí B ch Cung ph i lên ti chàng r chàng “Không ai tin l i nói c a phát ngôn viên chính th c nh chàng m i ng i đ u tin ngu n tin đ a ra t k không tên.”

Có ý ki n cho r chàng gossip không nh chàng đã tr thành m t sinh ho t c a con ng i mà l i còn là m t món hàng có giá. Truy n thanh, báo chí, truy n hình và ngay c trên internet đã có bi t bao nhiêu gossip đ lo i, th c gi v m i ng i, t nh chàng danh nhân t i ng i không tên tu i. Và ai cùng tò mò mu n nghe, mu n đ c. R i t do “mao tôn c chàng”. V i các c ta thì “m chàng tr u là đ u câu chuy n”. Gi thì tr c khi bàn chuy n doanh th chàng, qu c gia đ i s , thiên h có m i phút mách l o chuy n ng i.

Theo Giám Đ c Irvin Kassof c a t ch c Words Can Heal, Mách L o làm t n th chàng c tri u ng i M m i tu n l . T ch c này hi n đang qu chàng bá m t chi n đ ch đ gi m l m d chàng ngôn t , c i thi n dân ch , t o s t chàng kính gi a ng i v i ng i và mang l i uy tín cho đ t n c. Theo k t qu th m dò ý ki n c a Luntz/Lazlo cho t ch c Words Can Heal ngày 17-21 tháng 8 năm 2001 thì: 117 tri u ng i M nghe ho c chia s gossip v ng i khác ít nh t m t ho c hai l n trong tu n; 51 tri u nh n là nói đ i u không hay sau l chàng ng i khác m t-hai /tu n; 63 tri u ng i cho hay ng i khác nói x u v mình m t-hai l n /tu n; 68% nói gossip là m t v n n n t i tr chàng h c; 79% t i n i làm v i c; 80% trong chính tr chàng; 84% trong tin t c truy n thông.

Đ c l i Luân Lý Giáo Khoa Th th y câu chuy n đáng suy g m sau đây:

“Anh Nh ngh h c m t ngày. Hôm sau đ n tr chàng nói đ i th y r chàng: “Hôm qua con s t, không đi h c đ c”. Nghiêm ng i c u i l p, mu n làm cho Nh ph i ph t, đ chàng đ y mách r chàng: “Th a th y, anh Nh nói đ i đ y , hôm qua con trông th y anh y đi câu v i m t ng i n a ngoà b sông.” Th y giáo ngo nh l i m chàng Nghiêm r chàng:

“Tao có h i mỳ dẫu, mà mỳ nói? Th chàng Nh nói đ i, có t i đã đành, nh chàng mỳ mách l o nh th thì mỳ là đ a vô h nh”. C l p nhìn Nghiêm ra đáng khinh b l m. Nghiêm th n đ m t, cú g m đ u xu chàng”. Tác gi k t lu n: “Đ a tr hay mách l o làm cho anh em b n ph i ph t là đ a tr b chàng đ hèn m t, làm đ i u đáng khinh b . Ta không nên mách l o”.

Đó là bài học đầu tiên của tôi, bên tôi đây, bên Mỹ, được trong tạp chí The Oprah Magazine, thấy người người nghĩ sẽ tài danh Oprah Winfrey có tâm sự rằng: “Bên thân tôi đã biết những người nói tiêu cực đó có hại như thế nào. Ngay từ khi mới vào nghề, các báo lá cải đã bắt đầu tung ra vô số điều không thực với tôi. Tôi choáng váng và cảm thấy bị người nhìn quá nhiều. Và tôi đã hoang phí nhiều sức lực để lo nghĩ rằng không hiểu mình người có tin vào những điều mà mách lẻo đó không. Tôi sao họ lại có thói quen như vậy? Tôi phải tìm cách để mình không kêu gọi người người để phân trần và bào chữa. Đó là trước khi tôi ý thức được điều mà bây giờ tôi hiểu. Khi nào đó tung tin thất thiệt về bạn, xin hãy quên nó đi, đừng sa vào cảm bực. Dù dưới hình thức một tin đồn lan truyền mà người họ cảm thấy bàn tán phản nản của bạn bè, lại thêm một điều phân biệt như bắt an của người khác và lo sợ tin. Khi nói xong sau những một người nào đó là họ muốn tìm rằng họ mạnh mẽ như những thực ra thì họ yếu kém, không giá trị, không có can đảm nói sự thực. Mách lẻo cũng nói lên cho bạn thân để người và cho người khác biết họ là người không đáng tin cậy. Gossip có nghĩa là đã không có can đảm nói những với người mà họ muốn họ o luồn mà quay ra mách lẻo để họ giá trị người ta, điều mà Jules Feiffer gọi là đã phạm một tội sát nhân nhỏ. Nói rõ ra, mách lẻo là một việc gì người do một kẻ ghen ghét thực hiện. Chúng ta sống trong một thế giới sống đầy những người điều thêm bớt. Hôm nay anh ta mặc quần áo màu gì; cô đó hôn hò với ai; ai mới đây được thăng chức vì quá lảng nhãng tình ái.

Chuyện gì sẽ xảy ra nếu ta tỏ ra một gia đình, một quan hệ bạn bè, một điều sống không mách lẻo chen vào?! Chúng ta sẽ rất ngạc nhiên thấy rằng ta sẽ có biết bao nhiêu thì giờ để làm nhiều việc ích lợi, quan trọng khác thay vì làm hại người ta. Sẽ có tràn đầy gia đình ta với những chân tình mà bạn bè muốn tốt và họ lại với ta mỗi ngày. Và ta cũng như rằng nếu người nói có thể họ hay họ thì cũng có sức mạnh hàn gắn.”

Và Oprah đã làm theo lời khuyên của người bạn Maya Angelou: “Tôi tin là những người nói xấu để có một sức mạnh và nếu bạn để chúng xâm nhập vào gia đình bạn, trong tâm trí bạn, trong đời sống bạn, chúng sẽ thao túng bạn. Những người nói tiêu cực đó sẽ ngấm vào để để bàn ghế nhà bạn rơi vào da thịt bạn. Chúng là những lưỡi thu được để.”

Vậy mách lẻo là gì mà ác hại thế như thế?

Theo từ điển Việt Nam, Mách là nói cho người khác biết điều gì; Lẻo có nghĩa nhanh miệng nói những không thật. Mách lẻo là nói hoặc bàn tán chuyện riêng tư của người khác với người này người nọ, gây nghi ngờ một đoàn kết.

Ý kiến chung cho mách lẻo là nói biết để điều tiêu cực, đúng hoặc sai của một người cho người khác nghe. Nhiều người nghĩ khi nói thật với người nào đó thì cũng tốt đi. Nói thật với họ thì họ pháp và không sao nhưng vấn đề là người lê mách lẻo và không đúng quy tắc xã hội.

Theo Lisa Kirk, người mách lẻo chuyên môn để chuyện người khác; kẻ vô duyên chỉ nói với mình; người lại chỉ duy nhất thì nói nhiều với bạn.

Jack Canfield, tác giả loạt sách The Chicken Soup for the Soul góp ý “Bằng cách nghĩ và nói thật với người khác, mà chúng ta sẽ là một xúc tác cho các cảm nghĩ tốt về mình, tăng niềm vui cho

ngồi và khích lệ sự hài hòa xã hội. Nhưng buồn thay, những lợi tiêu cực về ngồi khác, trở về một mặt khác sau những điều đã thấy bằng chứng, sự mất vui, làm đau lòng những người. Dù lợi hại thế nào có là sự thực chẳng nên thì khi đi rêu rao, ta đã hình phạm giá cả ta, cả người và cả tập thể. Cách ngôn Tây Ban Nha có câu “ai mách lẻo với bạn thì họ cũng mách lẻo với bạn”.

Trong Thánh kinh ta thấy điều này: “Nói sai sự thực có hại làm hại thanh danh của người khác là kẻ mách lẻo- Những người được lòng đời với kẻ nói xấu sau lưng người khác”.- Psalms 101:5. Và “Biết điều riêng tư dù đúng hay sai của một người mà với vàng kẻ cho người khác nghe là kẻ ngồi lê đồi mách” - Proverbs 11:13.

Ngũ Giới là cơ bản để đo lường của người Phật tử với điều này: Không Nói Dối, nói trái với sự thật để hại người, mưu cầu lợi cho mình. Người nói như thế là mất cả lòng nhân, không xứng đáng là một Phật tử.

Y và y mà tại sao người ta hay lăng ba vu bịa chuyện như? Các nhà tâm lý, xã hội học và biết bao nhiêu sách báo đã tìm hiểu về chứng tật này, để coi tại sao hay lan truyền, tại sao có người thích nghe. Có người nói nó như là một thói xấu bẩm sinh trong các thành phần trong xã hội khi những người giao tiếp với nhau; hoặc vì thói nhân dèm bịa bịa không có thì gặp nhau thì cũng tò mò muốn biết xem người kia ra sao, có gì mới lạ không. Nói chung mục đích kẻ mách lẻo thường là:

Để chứng tỏ mình là người giao thiệp rộng, thành thạo mọi sự việc;
Để nâng cao vai trò của mình, hoặc lôi cuốn chú ý về mình;
Để mua chuộc những người có cảm tình gần bó với người khác;
Để tài dí dỏm của mình về chuyện tào lao của người khác;
Để che đậy sự thiếu hụt năng lực nói chuyện của mình;
Để bịa ra sự thực giả và trở thù đời với một người;
Để gieo rắc nghi ngờ giữa những người, hy vọng mang phần lợi cho mình
Để lừa dối khi bắt đầu một sự việc, uy hiếp;
Để gièm gièm sự mình ghét người đó; vì họ điên cuồng - Proverbs 10:18; vì họ không có việc gì để làm - Timothy 5:13

Như một bình kinh niên, mách lẻo cũng đã thấy nhiều hậu quả xấu, cho nên nhân. Và cho kẻ để tin.

Trong mách lẻo có sự bịa đặt, loan truyền ý tưởng có hại tới danh dự của người khác có thể đưa tới tan vỡ hạnh phúc gia đình, sự nghiệp, việc học của nhân. Khi ta ngồi lê đồi mách là ta đã lấy đi cái quý giá đáng để nói sự thực của người đó

“Con người thường thích nghe chuyện thêu dệt, với cái vẻ ngọt và hậu quả cay đắng của nó. Những người gossip giống như miếng trái cây ngon ngọt, nó đi vào nơi tâm sâu nhất của con người” - Proverbs 18:8.

Có người thì họ nói không có gossip thì họ biết mệt mỏi, sự nói gì với nhau bấy giờ. Có người coi chúng như một thói xấu trí, đưa đến câu chuyện làm ăn. Những người khi cũng gây khó khăn giao tiếp, vì nghe một người nói xấu về người khác thì mình lại tin họ bao giờ đến lượt mình bịa thêu dệt đây?!. Thế là giao tiếp trở thành dè dặt hơn.

Câu chuyện một bà mẹ truyền lan bịa đặt về một người đàn ông. Khi biết rằng mình đã làm hại

thanh danh ngồi đó, nên nhân xin lui và họ làm bất cứ điều gì để bù đắp. Ông ta đưa cho bà một túi lông gà, bỏ ra góc phòng tung lông trong gió. Làm xong, nên nhân hỏi nhũ y đã đi đâu rồi chưa. Số đó nói bà làm lại điếc cả hai tai. Chúng bay tán loạn khắp nơi, làm sao làm lại điếc. Thưa rằng: nhũ y nói bà điếc cả hai tai đã gây ra nhũ y thì tôi không lý lại điếc cho tôi. Chứng khác gì nhũ y cái lông gà đã tung đi trong gió không sao hết lại điếc.

Muốn hóng chuyện ngồi, hãy sẵn sàng khi ai đó mở đầu:
Này bà có biết chuyện gì xảy ra cho con Xuân không?!
Mày có muốn nghe tin cuối cùng về vợ chồng con Bích không?
Tao muốn hỏi ý kiến mày về vợ ông xã p lẳng nhăng về cô Tình...
Này, tôi chỉ nói cho cậu nghe thôi đấy nhé..

Mà không muốn nghe hoặc là nên nhân thì cũng dở thôi. Bản tính nhũ y ngồi là thích đưa chuyện. Nhũ y nên nhớ rằng mọi sự việc đều có một trái mặt phải; rằng dù chỉ là một chi tiết nhỏ cũng đủ làm hai người khác; rằng mách lẻo thông tin bất ngờ nào sẽ không có ích. Ai trong chúng ta chỉ có một sự thật là làm nên nhân nào đó. Nói cho nhau hay để thông cảm, rằng ta cũng chỉ là con người thì có thể giảm bớt nhũ y soi mói, bằng quỳ bóng gió về mình. Có người cho là cớ Gossip về God là thông minh.

“Nếu thấy ai để nh nói lên về một người khác thì chỉ nên nghe” - Timothy 5:19

Tác giả “Words that hurt, Words that heal” Rabbi Joseph Teluskin: Gossip là một hình thức khiến bạn buồn lòng nói. Mà “hãy hỏi thanh danh của ai là phạm một tội sát nhân”. Cách hỏi hiểu nhất để chỉ ra điều đó là đi trái là đi đúng và sự việc bạn nghĩ làm của mình; chỉ y trên có thể bạn hiểu nhất là điều đó có thể.

Theo Mark Twain, “Có hai người để làm tổn thương trái tim của ta: người lên lút nói xấu ta và người thuyết luận hành động đó về ta”.

Nếu có người hỏi có biết X nói gì về mình không, thì hãy can đảm trả lời: không biết và cũng không muốn nghe kể lại. Làm được như vậy thì không nhũ y để ta thanh thản hơn mà cũng cho kẻ đó hay ta không muốn nghe chuyện phiếm tào lao.

Cho đi bạn mình. Và chỉ Thông Đắc phán xét.

Nguyễn: NgườiVietBoston